

ni pokušao niti može dovesti te elemente u pravi odnos prema kritici, nego njima naprosto operira u onom obliku koji je svojstven Hegelovoj dijalektici. Tako on, na primjer, ističe kategoriju posrednog dokaza... protiv kategorije pozitivne istine koja počinje od same sebe. Naime, teološki kritičar smatra sasvim prirodnim da s filozofske strane treba činiti sve da bi on mogao brbljati o čistoti, odlučnosti, sasvim kritičnoj kritici i zamišlja sebe da je pravi pobjednik nad filozofijom kad može osjetiti da jedan Hegelov moment nedostaje u Fojerbaha, jer se teološki kritičar ne može vinuti preko osjeta do svijesti, koliko god se bavio spiritualističkim idolopoklonstvom "samosvijesti" i "duhu".)

Ako se tačnije pogleda, teološka kritika - ma koliko u početku kretanja bila stvarni momenat napretka - u krajnjoj instanci nije ništa drugo već krajnost i konzekvencija stare filozofske, osobito Hegelove transcendencije izopačene u teološku karikaturu. Ova interesantna pravednost historije, koja teologiju, oduvijek trulo mjesto filozofije, odredjuje sada i za to prikazuje negativno raspadanje filozofije - tj. njen proces kvarenja - ovu historijsku nemesis <sup>(3)</sup> prikazat ću opširno drugom prilikom. <sup>[H]</sup>

(Koliko su, naprotiv, Fojerbahova otkrića o suštini filozofije - barem za njen dokaz - još uvijek činila nužnim kritičko razračunavanje s filozofskom dijalektikom, to će se vidjeti iz samog mog izlaganja.)

## Nadnica

Nadnica se odredjuje neprijateljskom borbom izmedju kapitalista i radnika. Nužno pobjedjuje kapitalist. Kapitalist može živjeti duže bez radnika nego radnik bez kapitalista. Povezivanje medju kapitalistima uobičajeno je i djelotvorno, dok je radnicima zabranjeno i ima za njih loše posljedice. Sem toga, zemljoposjednik i kapitalist mogu svojim prihodima dodavati i industrijsku dobit, dok radnik svom industrijskom prihodu ne može dodavati ni zemljišnu rentu ni kamatu od kapitala. Zato je konkurencija medju radnicima tako velika. Dakle, odvajanje kapitala, zemljišnog vlasništva i rada samo je za radnika neizbježno, suštinsko i štetno odvajanje. Kapital i zemljišno vlasništvo ne moraju ostati u toj podvojenosti, ali radnikov rad mora.